

Малки статии

Карта княжество сербіе

отъ

Сава Поповъ

Составлена изъ найболши извора одъ Јована Бугарскогъ Бывш. Правител Серб: Чиновникъ и Дип. Инжениръ У Београду. 1845.

Въ книжата на покойния Василь Д. Стояновъ, основатель, заедно съ Василь Друмевъ и Маринъ Дриновъ, на Българското книжовно дружество въ Браила презъ 1869 г., станало отпосле Българска академия на наукитъ въ София, се намъри отбелязаната погоре карта на княжество Сърбия отъ 1845 година. За тази карта нѣма, доколкото зная, известия въ нашата книжнина. Нейниятъ съставитель, които по името си личи че е българинъ, ни застави да опишемъ макаръ и на кратко тази сръбска карта.

Картата има размъри 78/66 сантиметра и е безъ опредѣленъ масштабъ. Въмсто такъвъ въ горната ѣ часть сж дадени голѣмината на „русійски врстїй, географически миля и турски миля“, отбелязвайки по колко отъ тѣхъ влизатъ въ 1 градъ или степенъ.

Картата е посветена на „Нѣговой свѣтлости Милостивѣйшему господару Князу Михаилу М. Обреновићу“. Подъ това посвещение, обградено въ осмогълна рамка, е поставена таблица на окржитѣ — 17, съ тѣхнитѣ имена и числото на селата и жителитѣ въ всѣки окржгъ.

Подъ тази таблица е поставенъ елипсовиденъ печатъ, всрѣдъ който е изобразенъ глобусъ съ пергелъ и отдѣлно нѣкакъвъ гербъ. Около тѣхъ съ бѣли релефни букви е написано името на автора I. Бугарскїй, а отдолу А. Јовановић.

Въ срѣдата на горната часть на картата е дадена таблица на 17-тѣ „окружїя“, на които е била раздѣлена тогавашното сръбско княжество. Въ тази таблица влизатъ имената на окржитѣ съ тѣхнитѣ поддѣления на „срезови“.

На дѣлната свободна страна е поставена таблица съ „изясненїе знакова“, въ която сж дадени знаковетѣ за „градове и градићи, вароши, варошице, села и сеоца, манастири, градићи и развалине, офицерске пограничне страже, карауле пограничне, ѣмурци, купалишта, минералне воде, поштанскїй знаци, места рудокопа, рѣке, рѣчице и потоци, превози и ѣуприѣ, друмови, путове пешачки, границе провинциѣ, бойна поля, и места заключваногъ мира“.

На долния дѣсенъ жгълъ е дадена картина която изобразява седемъ души сръбски вѣстанници, облѣчени въ пѣстра народна носия; отъ тѣхъ трима съ пушки исправени, единъ съ пушка на рамо

и трима седнали; отъ последнитѣ двама държатъ ятаганитѣ си (единъ на колѣното си, а другия — облегалъ ржката си на изправения ятаганъ). Вѣстаницитѣ сж подъ единъ джбъ, на който е поставенъ държавния гербъ: бѣлъ кръстъ на червенъ щитъ съ 4-тѣ букви с

ѡ	с
ѡ	с

 обиколени съ зеленъ вѣнецъ и на развѣта мантия. Въ дѣното на картината се вижда Бѣлградъ съ висока черковна кула и съ параходи по рѣката.

Княжеството има за граници: на изтокъ Бугарска и Влашка, на югъ — частъ Старе Сербіе садашня Албанія, на западъ—Босна, а на северъ — Славонія (до Бѣлградъ) и Банатъ. Бугарска започва отъ рѣка Нишава при гр. Нишъ.

Името на тогавашната Турска държава не е написано никжде, като южно отъ границата на Княжеството е написано само „Старе Сербіе садашня Албанія“. Обстоятелството, че името на Албания е разпростряно близу до гр. Нишъ, а името „Бугарска“ започва отъ р. Морава показва, че въ това време Сръбската държава не е имала никакви претенции за Нишката българска областъ.

Релефътъ на картата е предаденъ съ шрихи. Отбелязани сж имената на следнитѣ планини въ Източна Сърбия: Мирочъ, Пекска, Пиколанъ, Голубинъ съ Црни Врѣ, Мосна, Ртанъ (3900, това число показва височината му въ стѣпки — фута) и Вратарница, южно отъ селото Врѣшка чука, но нѣма името на Стара планина. Въ Югозападна Сърбия сж отбелязани имената на планинитѣ: И. и В. Ястребацъ, Станишица, Лепенацъ, Копаоникъ съ в. Плоча, Желинъ (4200), Стара пл., Чемерно, Златиборъ, Голја пл., Овчаръ, Мучанъ, Брусникъ.

Въ източната частъ на княжеството сж начѣртани и надписани имената на рѣкитѣ: Тимокъ рѣка, М. Тимокъ р., Кресна р., Кривовиръ, Морава р. съ лѣвъ притокъ Топлица р., Бугар. Морава р. съ Нишава, но безъ да е надписана, р. Дунавъ съ Бѣрдапъ (Желѣзнитѣ врата).

Окржжитѣ градове сж: Алексинацъ, Београдъ, Валѣво, Гургосовацъ (сега Княжевацъ), Неготинъ, Крагуевацъ, Крушевацъ, Лозница или Соколъ, Пожаревацъ, Бусница, Ужица, Смедероно, Зайчаръ, Чачакъ, Шабацъ, Ягодина Купрія.

Откъмъ българска страна по турската граница сж отбелязани следнитѣ митнически пунктове (ѣмурци): Белобресека, Рейковъ суватъ, Црноглавъ, Китка планина, Кадибогазъ, Свети Камень, Ветрило, Ивановацъ, Шљива, Коренатацъ, потокъ, Баре и градоветѣ: Радуетацъ, Неготинъ, Зайчаръ, Гургосовацъ, Алексинацъ (и Дражевацъ), Нишъ и Крушевацъ.

Самата карта е доста подробна и пълна за времето си — 1845 година. За насъ тя е важна съ автора си. Отъ самото му име — Јованъ Бугарскій — безъ всѣко съмнение трѣбва да се заключи, че нейниятъ съставителъ е българинъ и то „Дип. инженеръ“. Кой е билъ този българинъ инженеръ, който е билъ „серб.

чиновникъ“, като е достигналъ до положението на „Бывш. правитель“, не може да се установи. Ще трѣбва да се направи справка въ по-стари сръбски енциклопедически издания, ако има такива, за да се открие кой е този човѣкъ именуванъ се Јованъ Бугарскій, който се е издигналъ до положението да може да състави карта на тогавашното сръбско княжество и дали тази карта не е била първа карта на това княжество.
